

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора Зеліско Інни Михайлівни на дисертаційну роботу Парубок Наталії Василівни «Розвиток інтегрованих структур в цукробуряковому підкомплексі аграрного сектору», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство)

Актуальність теми дисертаційної роботи. Розвиток інтеграції у виробництві сільськогосподарської продукції та її переробці на промислових підприємствах має як економічне, так і соціальне значення для вітчизняної економіки. Наразі економічні відносини бурякосійних підприємств та цукрових заводів розвиваються шляхом посилення вертикальної інтеграції. Виробництво і переробка цукрових буряків концентрується в інтегрованих компаніях, які займаються як вирощуванням коренеплодів, так і виробництвом цукру. До складу таких формувань входять бурякосійні господарства, цукрові заводи та інші структури.

Посилення інтеграційних процесів у цукробуряковому підкомплексі створює великі можливості для організації максимального завантаження переробних підприємств сировиною, повного та рівномірного використання засобів виробництва, маневрування фінансовими і трудовими ресурсами, зниження трансакційних витрат, поліпшення якості управління, залучення додаткового капіталу. Тому створення інтегрованих структур різних організаційно-правових форм має сприяти збільшенню ефективності виробництва цукрових буряків, цукру та продуктів з нього, формуванню конкурентоспроможного середовища на ринку аграрно-продовольчої продукції.

У зв'язку з цим тема дисертаційної роботи, в якій узагальнено теоретичні підходи і розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо ефективного

розвитку і функціонування інтегрованих структур у цукробуряковому підкомплексі аграрного сектору, є безумовно актуальною.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Уманського національного університету садівництва як складова частина тем: «Теоретико-методичні та прикладні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0116U003210), у межах якої розроблено заходи оптимізації використання ресурсного потенціалу з метою підвищення ефективності функціонування підприємств аграрно-промислового виробництва та «Адаптація організаційно-економічного механізму господарювання до соціально-орієнтованих ринкових відносин в АПК» (номер державної реєстрації 0101U004493), у контексті якої обґрунтовано методичні підходи до оцінки інтеграційного потенціалу підприємств цукробурякового підкомплексу аграрного сектору.

Ступінь обґрунтованості і вірогідності наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертаційній роботі. Ознайомлення з дисертаційною роботою, науковими працями, опублікованими за темою дослідження, дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження сформульовані чітко, логічно, послідовно, є достатньо аргументованими. Структура і зміст дисертації свідчить про комплексний характер проведеного здобувачем дослідження. Робота збагачена цифровим та ілюстративним матеріалом, що значно полегшує сприйняття аналітичних досліджень та висновків.

Теоретичну і методичну основу дослідження становлять фундаментальні та прикладні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, законодавчі та нормативні акти України щодо формування інтегрованих структур в цукробуряковому підкомплексі аграрного сектору. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України (закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України тощо), праці вітчизняних і зарубіжних авторів, спеціальні та науково-практичні інформаційні джерела, у тому числі матеріали періодичних видань і спеціальні

монографічні джерела за темою дисертаційної роботи. Використано аналітичні та статистичні матеріали діяльності інтегрованих структур в цукробуряковому підкомплексі, а також емпіричні матеріали, зібрані у процесі дисертаційного дослідження. Висвітлені у дисертації наукові положення, висновки і рекомендації повністю вирішують поставлений автором перелік задач та забезпечують досягнення мети дисертаційного дослідження.

Основні наукові положення і результати досліджень пройшли апробацію на 9 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Ступінь новизни наукових результатів, одержаних автором. Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають глибину, повноту та суть дисертаційного дослідження, є наступні положення:

- з метою оптимізації постачальницької підсистеми логістичної системи інтегрованої структури цукробурякового підкомплексу, автором удосконалено відповідний методичний підхід, що використовує засоби економіко-математичного моделювання для вирішення завдання зменшення загальних сукупних витрат на транспортування сировини за оптимального потоку перевезень;
- структуровано організаційно-економічні напрями ресурсного забезпечення підприємств у складі інтегрованих структур з виділенням наступних складових: наукове обґрунтування економіко-математичної моделі розподілу земельних площ посіву цукрових буряків у бурякосійних підприємствах зони заготівлі інтегрованої структури; функціонально-галузева структура інтегрованого формування у межах цукробурякового підкомплексу, що передбачає обґрунтування пропорцій між сферами і галузями з урахуванням технологічних співвідношень у виробництві видів продукції і дозволяє отримати низку переваг за рахунок об'єднання взаємодоповнюючих ланок, задіяних в цукробуряковому виробництві;
- з метою оптимізації розміру посівних площ зони заготівлі інтегрованої структури обґрунтовано доцільність використання економіко-математичної моделі, що на відміну від існуючих враховує дотримання науково

обґрунтованих сівозмін, технічних потужностей, матеріальних засобів інтегрованого формування;

- обґрунтовано авторське трактування економічної сутності поняття «аграрно-промислова інтеграція підприємств окремої продуктової вертикалі» як сукупності організаційно-економічної, виробничо-технологічної, соціальної взаємодії, що об'єднує діяльність розрізнених та самостійно функціонуючих суб'єктів господарювання аграрного, промислового та інших сегментів підкомплексу;

- загальний економічний стан інтегрованого формування та його структурних складових пропонується оцінювати на основі методичного підходу, в основу якого покладено застосування схеми комплексної діагностики, що дозволяє визначити вірогідність отримання інтеграційного ефекту;

- обґрунтовано використання інтегрального індексу продуктивності в межах удосконаленого методичного підходу до оцінювання рівня ефективності виробництва цукрових буряків в інтегрованих аграрно-промислових формуваннях.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумніву. Підтвердженням цьому є опрацювання автором великої кількості наукових публікацій із досліджуваної тематики, використання значного масиву статистичних даних, застосування різноманітних методів наукового пізнання. Результати наукових досліджень Парубок Н. В. знайшли своє відображення у значній кількості публікацій у фахових вітчизняних виданнях, пройшли апробацію на науково-практичних конференціях.

Значущість результатів дослідження для науки та практики. Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає, насамперед, у його комплексності, що дало можливість автору обґрунтувати пропозиції щодо створення та ефективного функціонування інтегрованих структур у межах цукробурякового підкомплексу аграрного сектору. Положення та пропозиції дисертаційного дослідження були схвалені Черкаською обласною

адміністрацією та прийняті до впровадження у частині авторських методичних засад виявлення резервів раціонального використання ресурсного потенціалу підприємствами аграрного сектору у межах інтегрованої структури (довідка № 06-22/207/1 від 22.12.2015 р.). Методика оцінювання рівня ефективності виробництва цукрових буряків за показником інтегрального індексу продуктивності прийнята до використання Управління агропромислового розвитку Уманської райдержадміністрації (довідка № 115а/01-01-11 від 15.04.2016 р.). Низка теоретичних, методичних й практичних рекомендацій, викладених у дисертаційному дослідженні, прийняті до використання сільськогосподарським підприємством СТОВ «Агрофірма Корсунь» та переробним підприємством ТОВ «Селищанський цукровий завод» Корсунь-Шевченківського району Черкаської області (довідки № 66/1 від 30.03.2016 р.; № 48 від 19.02.2016 р.). Результати дисертаційного дослідження використовуються в освітньому процесі Уманського національного університету садівництва (довідка № 20-06/1113 від 21.11.2016 р.).

Відповідність опублікованих праць автора змісту дисертації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковані в 15 наукових працях, з них – 6 статей у наукових фахових виданнях України (2,87 друк. арк.), одна з яких включена до міжнародної наукометричної бази (0,52 друк. арк.); 9 публікацій у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 4,28 друк. арк., із них особисто автору належить 4,05 друк. арк.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, зміст статей дисертанта повною мірою розкривають дослідницьку проблему та висвітлюють основні наукові положення дисертації. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає встановленим вимогам. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та оформлення. Дисертаційна робота є логічно послідовним та у цілому завершеним науковим

дослідженням. Її зміст відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство). Робота оформлена згідно з чинними вимогами до дисертацій та авторефератів дисертацій. Дисертаційна робота написана діловою українською мовою із науковим стилем викладу та використанням спеціальної термінології.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (233 найменування на 27 сторінках) та додатків. Повний обсяг роботи – 216 сторінок, у тому числі 169 сторінок основного тексту. Робота містить 49 таблиць на 28 сторінках (у тому числі 2 займають повну сторінку), 22 рисунки на 12 сторінках, 9 додатків на 18 сторінках.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Надаючи загальну позитивну оцінку поданій до захисту дисертаційній роботі, звертаємо увагу на виявлені недоліки та положення, що мають дискусійний характер.

1. Понятійно-категоріальний апарат дисертаційного дослідження містить деякі семантичні неточності. Варто було б розширити трактування аграрно-промислової інтеграції підприємств окремої продуктової вертикалі (с. 16), вказавши на особливості цього процесу в цукробуряковому підкомплексі аграрного сектору. Крім того у підрозділі 1.2 автор оперує поняттями «продуктовий підкомплекс», «регіональний продуктовий підкомплекс», «продуктові підкомплекси як міжгалузеві інтегровані структури», при цьому пояснення принципової різниці між цими поняттями у роботі немає.

2. Автором пропонується детальний розгляд питання комплексної діагностики інтегрованої структури цукробурякового підкомплексу (рис. 1.7). На нашу думку, оцінка вірогідності отримання ефекту інтеграції може бути проміжною ланкою, тоді як завершуватись такий аналіз повинен розробкою прогностичних варіантів розвитку інтегрованої структури задля прийняття оптимальних управлінських рішень щодо його подальшого функціонування.

3. Групування сільськогосподарських підприємств за розміром площі посіву цукрових буряків дозволив виділити групу з найменшими площами, до

якої увійшли 13 підприємств (табл. 2.13), при цьому в подальших дослідженнях автор аналізує дані лише дев'ятьох з них (табл. 2.14).

4. Розробивши загальну схему формування і функціонування, продуктового підкомплексу з включенням розвинутих спеціалізованих елементів: виробництво засобів виробництва, галузі сільськогосподарського виробництва та промислової їх переробки, спеціалізований транспорт, система зберігання, спеціалізована торгівля (рис. 1.6), у процесі удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку інтегрованих структур у цукробуряковому підкомплексі автор, без необхідних пояснень, виключила з вертикального ланцюга ланку виробництва засобів виробництва (стор. 116-119).

Проте, висловлені зауваження, безперечно, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Вона є оригінальним самостійним науковим дослідженням з актуальної проблеми сучасного економічного розвитку аграрної економіки.

Загальний висновок про наукову роботу дисертанта. Дисертаційна робота Парубок Н. В. є завершеним самостійним науковим дослідженням, що виконане на актуальну тему. Одержані результати з розробки теоретико-методичних та науково-прикладних положень щодо розвитку інтеграційних структур в цукробуряковому підкомплексі є науково обґрунтованими, містять наукову новизну та практичну значущість. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Тема дисертації та її зміст відповідають спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство), за якою дисертацію представлено до захисту. Оформлення результатів дослідження відповідає Держстандарту, а викладення положень та висновків дослідження – нормам наукового стилю.

Дисертаційна робота «Розвиток інтегрованих структур в цукробуряковому підкомплексі аграрного сектору» за оформленням відповідає

вимогам пунктів 9, 11, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 з доповненнями, а її автор – Парубок Наталія Василівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство).

Офіційний опонент:
професор кафедри фінансів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
доктор економічних наук, професор

I. M. Zelisko

І. М. Зеліско

